

ВІДГУК

про дисертаційну роботу Ван Чень «Формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу в університетах України і Китаю», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки з галузі 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами. У сучасних освітніх умовах зростають вимоги до якості підготовки викладачів музичного мистецтва на засадах набуття нових характеристик, суголосних стратегії культурного розвитку, збереженню національних традицій та формування творчої особистості молоді в багатьох країнах світу, зокрема – України і Китаю, що засвідчено в низці діючих Законів України: «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про культуру» та законодавчих документах Китаю, як-от: «Закон КНР про освіту», «Модернізація освіти в Китаї до 2035 р.».

В Україні і Китаю вокальному мистецтву приділяється особливе значення, оскільки воно є вагомим сегментом культурної спадщини, характерною рисою національної ментальності. Тому, як слушно зазначає здобувач Ван Чень, актуалізується проблема підвищення якості підготовки майбутніх викладачів вокалу, здатних не тільки навчити співу здобувачів різних рівнів освіти, а й використовувати культурно-ціннісний ресурс вокального мистецтва у виконавській та викладацькій діяльності. У такому контексті значний педагогічний потенціал має вокальна драма, опанування якою вимагає особливої підготовки вокаліста, заснованої на драмогерменевтичній компетентності, драматургічному мисленні музиканта-виконавця. Разом з тим, питання драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу не було предметом спеціального дослідження.

Визначена дисертантом проблема посилюється низкою суперечностей, відображених у дисертації, серед яких, суперечність: між вагомим функціональним ресурсом вокальної драми як світової та національної культурної спадщини та відсутністю науково обґрунтованого застосування функцій досвіду виконання і викладання жанру драми у вокальній підготовці майбутніх спеціалістів.

Нагальність вирішення і важливість порушеної проблематики засвідчує й те, що вона входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протоколом від 24.12.2021 року № 7.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На основі аналізу тексту дисертації з'ясовано, що в роботі представлено науково обґрунтовані положення, висновки і рекомендації, які базуються:

- на методологічній основі: концепціях герменевтики, когнітивної психології, музичної драматургії, інтеграції драми, практичної герменевтики та художньої творчості; ідеях і принципах художньо-мисленнєвого, інтенціонально-рефлексійного, виконавсько-проектувального, творчо-компетентнісного підходів;

- на теоретичних засадах: положеннях феноменології і герменевтики, когнітивної психології стосовно образу та його репрезентації; психології та професійної освіти щодо досвіду в його різновидах; ментальності, професійної ментальності, художньої ментальності, зокрема, у педагогічній проєкції; мистецтвознавських дослідженнях з питань інтерпретації мистецтва; герменевтичних аспектів мистецької педагогіки; культурологічних аспектів вокального мистецтва як національної, так і світової культурної спадщини; теоретичних положеннях і працях з проблем музичного виконавства; художньо-комунікативних аспектів музичного виконавства вокальної педагогіки, підготовки майбутніх викладачів вокалу; формування виконавських і викладацьких компетентностей майбутніх викладачів вокалу;

- на багатій джерельній базі (234 найменування, з них 54 іноземними мовами).

Відмітимо, професійне і коректне формулювання наукового апарату дослідження. *Метою дослідження* автором дисертації визначено: теоретичне обґрунтування, розробку та експериментальну перевірку методики формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу в університетах України і Китаю. Для її досягнення окреслено *п'ять завдань та комплекс методів дослідження: теоретичних* (феноменологічний аналіз психологічної, культурологічної, мистецтвознавчої, педагогічної літератури з проблем досвіду та його різновидів у науковому дискурсі; герменевтичний аналіз текстів вокальних творів; категоріальний аналіз і узагальнення його результатів в галузі мистецтвознавської наукової літератури, вокально-педагогічної, виконавської, зокрема, виконавства вокальної драми – для визначення сутності драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу; теоретичне моделювання – для визначення компонентно-функціональної структури драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу; критеріїв і показників його оцінювання), *емпіричних* (анкетування, опитування, творчі завдання, спостереження – для здійснення констатувального експерименту та визначення рівня сформованості драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу; створення «геолокаційної та стильової мапи» вокальної драми, створення класифікаторів образів-амплуа з засобами їх художнього втілення, творчі методи акторської гри та ін. – для формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу), *математичної статистики* (кутове перетворення Фішера, визначення відсоткового співвідношення, шкалювання результатів, визначення середніх величин).

Роботі притаманна цілісність і структурованість. Кваліфікаційна наукова праця містить: анотацію українською і англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації складає 276 сторінок, з них 183 сторінка основного тексту.

В анотації до дисертації здобувачем розкрито: актуальність дослідження, його мету, результати розв'язання п'яти завдань, наукову новизну та практичне значення роботи.

У першому розділі дисертації *«Теоретичні основи дослідження драмогерменевтичного досвіду майбутніх учителів вокалу»* розглянуто феномен драмогерменевтичного досвіду в контексті вокального виконавства, вокальної педагогіки і підготовки майбутніх викладачів вокального мистецтва. Розкрито сутність ключового поняття та представлено функціонально-компонентну структуру драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу. Автором роботи визначено сутність драмогерменевтичного досвіду в мистецькій педагогіці, який є процесом і результатом інтерпретаційної діяльності творчої особистості, заснованої на сприйманні, потрактуванні, переживанні та відтворенні художніх образів на засадах герменевтики як художнього методу. Особливості зазначеного досвіду у вокальному мистецтві і вокальній педагогіці, на доцільну думку здобувача, полягає в здатності особистості усвідомлювати, потрактувати та сценічно втілювати драматургію розкриття художньої смислової ідеї. Структуру драмогерменевтичного досвіду складають вдало визначенні Ван Чень компоненти: драматургічно-мисленнєвий, рефлексійно-репрезентаційний, акторсько-виконавський, практико-герменевтичний, які актуалізуються на основі єдності системної, інтерпретаційної, перетворювальної, комунікативної, компенсаторної, світоглядної функцій.

У другому розділі дисертаційної роботи *«Методологічні та методичні засади формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх учителів вокалу»* дисертантом обґрунтовано і представлено модель методики формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу в сукупності цільового, методологічного, методичного та результативного блоку. Акцентуємо увагу на вдало визначеній методологічній основі методики, яка включає наукові підходи і принципи, а саме: *художньо-мисленнєвий* з принципами – опора на формування драматургійного мислення виконавця-вокаліста; орієнтація на етноментальні та стильові властивостях вокальної драми в процесі її опанування; *інтенціонально-рефлексійний* з принципами – накопичення вокально-образних репрезентацій в різновекторній проєкції; стимулювання рефлексії ціннісного ставлення до різних образів-амплуа; *виконавсько-проєктувальний* з принципами – акцентуація уваги на персоналізації та пресоніфікації вокальних образів, що виконуються; врахування компенсаторного художньо-виконавського ресурсу вокаліста; *творчо-компетентнісний* з принципами – поєднання викладацького та виконавського аспектів в роботі над вокальними драматичними образами;

дотримання гармонійного поєднання герменевтичних та методико-забезпечувальних аспектів роботи над вокальним образом драми.

Змістове ядро методики складають чотири педагогічні умови, кожна з яких реалізується на визначеному етапі та методи формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу, як: на *ментально-установочному етапі* – педагогічна умова: цілеспрямоване розширення художньо-ментального світогляду щодо оперної драматургії; *досвідно-накопичувальному етапі* – педагогічна умова: накопичення художньо-образних вокально-драматургічних репрезентацій та їх осмислення; *художньо-перформативному етапі* – педагогічна умова: проектування персоніфікаційних та персоналізаційних траєкторії роботи над вокальним образом; *творчо-методичному етапі* – педагогічна умова: збагачення досвіду потрактування образів вокальної драми через викладацьку практику. Автором роботи запропоновано комплекс методів, спрямованих на формування зазначеного досвіду, як-от: створення класифікаторів образів-амплуа із засобами їх художнього втілення; усна доповідь-презентація результатів міркування або письмове есе щодо ціннісного ставлення до сформованого досвіду образних репрезентацій вокальних драм; творчі методи акторської гри (дзеркало, інтонаційні діалоги, вивчення партії іншого героя з вокальними переходами); компенсаторні технологічні етюди відповідно до визначених персоналій (добір міміки, пантоміми рухів тіла, експресії рухів у контексті розкриття образу); створення методичних мап роботи над образом; визначення драматургії еволюції образу впродовж оперної драми та створення методичного супроводу щодо його втілення.

У третьому розділі кваліфікаційної праці «*Експериментальна перевірка методики формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх учителів вокалу в університетах України і Китаю*» відображено хід, процедура та результати експериментальної роботи, яка здійснювалася в Далянському університеті та Університеті Ушинського. Особливої уваги заслуговують критерії і показники оцінювання рівнів сформованості досліджуваного явища, які розроблено відповідно до представлених структурно-функціональних компонентів та елементів драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу: *художньо-ментальний критерій* з показниками: ступінь володіння художньо-мовними атрибутами образної драматургії вокального твору та оперувати ними; здатність вбачати засоби втілення драматургічної концепції у відповідності до стильових, художньо-ментальних ознак; *репрезентаційно-мотиваційний критерій* з показниками: міра оволодіння образними амплуа, їх рефлексії в контексті власних виконавських можливостей; інтенції і мотиви щодо розширення образних репрезентацій драматургічного змісту вокальних творів; *особистісно-перформативний критерій* з показниками: міра оволодіння проектуванням виконавської персоніфікації образу вокального твору; міра оволодіння комплексом компенсаторних художньо-виконавських умінь; *творчо-інтерпретаційний критерій* з показниками: здатність інтерпретувати образ вокального твору крізь призму його драматургічного розкриття; якість

самостійної методичної роботи над творчою інтерпретацією образу вокальної драми.

Результати констатувального етапу експерименту дали змогу дисертанту встановити якісні і кількісні характеристики рівня сформованості драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу: високий – гармонізований; середній – умотивований; низький – неусвідомлений; адаптаційний – освітньо-проблемний

Результати формувального етапу експерименту засвідчили суттєві підвищення результатів у здобувачів експериментальної групи, що вказує на ефективність авторської методики формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу.

Отже, достовірність результатів дослідження підтверджено методологічним і теоретичним підґрунтям вихідних положень роботи, обґрунтованістю методики діагностики та авторської методики формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу відповідністю предмету, меті й завданням роботи, репрезентативністю вибірки респондентів, використаними методами математичної статистики для верифікації діагностичних даних, їх узагальненням та переконливою інтерпретацією.

3. Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації вперше: розкрито феноменологію драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу, визначено його сутність як процес і результат засвоєння й опанування особистістю результатів спілкування з музичним (передусім вокальним) мистецтвом на основі активних виконавських та педагогічних дій з розуміння, інтерпретації й відображення внутрішніх драматургічних законів текстів вокальних та вокально-сценічних творів з метою створення індивідуального образно-смислового контексту власного проекту твору, використання музичної драматургії як засобу навчання мистецтву, здійснення педагогічного впливу на зростання герменевтичного та життєвого досвіду здобувачів вокальної освіти; драмогерменевтика представлена системним феноменом, забезпечується комплексною взаємодією драматургічно-мисленнєвого, рефлексійно-репрезентаційного, акторсько-виконавського, практико-герменевтичного структурних компонентів, які актуалізуються на основі єдності системної, інтерпретаційної, перетворювальної, комунікативної, компенсаторної, світоглядної функцій; представлено потенціал застосування наукових підходів (художньо-мисленнєвий, інтенціонально-рефлексійний, виконавсько-проектувальний, творчо-компетентнісний) та визначення методичних принципів формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу (опора на формування драматургійного мислення виконавця-вокаліста; орієнтація на етноментальні та стильові властивостях вокальної драми в процесі її опанування; накопичення вокально-образних репрезентацій в різновекторній проєкції; стимулювання рефлексії ціннісного ставлення до різних образів-амплуа; акцентуація уваги на персоналізації та персоніфікації вокальних образів, що виконуються; врахування компенсаторного художньо-виконавського ресурсу вокаліста); розроблено педагогічні умови формування драмогерменевтичного досвіду (цілеспрямоване розширення художньо-

ментального світогляду щодо оперної драматургії; накопичення художньо-образних вокально-драматургічних репрезентацій та їх осмислення; проектування персоніфікаційних та персоналізаційних траєкторій роботи над вокальним образом; збагачення досвіду потрактування образів вокальної драми через викладацьку практику); розроблено критерії (художньо-ментальний, репрезентативно-мотиваційний, особистісно-перформативний, творчо-інтерпретаційний), показники та методику оцінювання рівня сформованості драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу. Уточнено: особливості та різновиди досвіду в мистецько-освітньому процесі; специфіку процесу формування досвіду у педагогічному смислі; поняття драмогерменевтичної компетентності. Знайшло подальшого розвитку: феномен музичної драми, вокальної драми, драматургічного мислення, полікультурних особливостей вокального мистецтва, гармонізації виконавської та викладацької підготовки майбутніх викладачів вокалу.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові результати дисертаційного дослідження відображено в 10 публікаціях автора. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 3 – у зарубіжних виданнях; 4 – апробаційного характеру. Статті написані українською та китайською мовами.

5. Практичне значення одержаних результатів визначається розробленою методикою діагностики рівня сформованості драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу, що включає критерії, показники і діагностичні методи, які враховують особливості кожного функціонального структурного компоненту драмогерменевтичного досвіду. Пропоновані етапи запровадження педагогічних умов і методів (ментально-установочний, досвідно-накопичувальний, художньо-перформативний та творчо-методичний етапи) можуть бути застосовані в процесі формування інших видів професійного досвіду майбутніх викладачів музичних дисциплін. Практичної значущості набувають методи: створення класифікаторів образів-амплуа з засобами їх художнього втілення; усна доповідь-презентація результатів міркування або письмове есе щодо ціннісного ставлення сформованого досвіду образних репрезентацій вокальних драм; творчі методи акторської гри (дзеркало, інтонаційні діалоги, вивчення партії іншого героя з вокальними переходами); компенсаторні технологічні етюди відповідно до визначених персоналій (добір міміки, пантоміми рухів тіла, експресії рухів у контексті розкриття образу); створення методичних мап роботи над образом; визначення драматургії еволюції образу впродовж оперної драми та створення методичного супроводу щодо його втілення.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації.

У цілому слід відзначити високий науковий рівень розробок здобувачки в результаті проведених досліджень, обґрунтованість отриманих результатів та вказати на певні дискусійні положення в роботі:

1. У дослідженні автор уточнює сутність словосполучення «формування досвіду», про що зазначено в науковій новизні. Разом з тим, не надає

конкретного визначення щодо словосполучення «формування драмогерменевтичного досвіду» в педагогічному контексті.

2. З огляду на те, що драмогерменевтичний досвід формується в майбутніх викладачів вокалу, доцільно було б висвітлити набуття ними педагогічного досвіду опрацювання вокальної драми з учнями та студентами.

3. Дослідник оперує поняттям «драматургічне мислення», однак, не дає його чіткого визначення, зокрема, в контексті підготовки майбутніх викладачів вокалу.

4. У Додатку В представлено методи констатувального експерименту, під час якого застосовано творчо-діагностичне анкетування. З погляду ідей творчості, анкетування не зовсім вдале позначення методу. За смислом і процедурою це скоріше творчо-перцептивне завдання з прописаним алгоритмом дій.

5. На рис. 2.1. стор. 127 представлено модель методики формування драмогерменевтичного досвіду. Її завершальним блоком є результативний. На наш погляд, варто було додати діагностувальний блок, який і дозволяє встановити результат.

6. У тексті дисертації зустрічаються технічні огріхи.

7. Загальна оцінка дисертації

Проте зауваження і питання, що висловлені вище, мають дискусійний характер, через що не зменшують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи, що рецензується.

Дисертація **«Формування драмогерменевтичного досвіду майбутніх викладачів вокалу в університетах України і Китаю»** є завершеною науковою працею, в якій її автором, **Ван Чень**, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку теорії та методики музичної освіти.

Дисертаційна робота **Ван Чень** відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор **Ван Чень** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного
університету

Наталія ОВЧАРЕНКО